Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
ANDREA BIONDI
esitatud 18. septembril 2025[1]

Kohtuasi C-564/24

Eisenberger Gerüstbau GmbH
versus
JK

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Kammergericht (Berliini liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa))

Eelotsusetaotlus – Kaupleja ja tarbija vahel sõlmitud kaugleping – Tarbija taganemisõigus – Kaupleja õigus saada hüvitist – Tarbija ja kaupleja vahelise lepingu sõlmimine tarbija volitatud kolmanda isiku vahendusel

I. Sissejuhatus

1. Liikmesriigi kohtu esitatud küsimused direktiivi 2011/83[2] tõlgendamise kohta puudutavad peamiselt mõiste „kaugleping“ määratlust ja seda, kuidas leida õige tasakaal erinevate eesmärkide vahel, mida liidu seadusandja soovib saavutada tarbija lepingust taganemise korral. Direktiivi peamine eesmärk on selge: tarbijakaitse. Seda tuleb siiski kohandada vajadusega säilitada õiguskindlus ja heausksus lepingulistes suhetes lepingupoolte vahel. Seega annab käesolev kohtuasi Euroopa Kohtule võimaluse selgitada direktiivi kohaldamise olulisi aspekte.

2. Oma eelotsuse küsimustega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2011/83 artiklis 2 sätestatud mõistega „kaugleping“ võib olla hõlmatud ka olukord, kus tarbija on enne lepingu sõlmimist kasutanud kolmandast isikust kaupleja abi, ning kas hilisema lisateenuste lepingu saab kvalifitseerida kauglepinguks. Viimasena puudutab minu arvates kõige olulisem küsimus olukorda, kus tarbija taganeb pärast lepingu täitmist, isegi kui seaduses ette nähtud teave taganemise kohta puudub; küsitakse, kas tarbijat võib kohustada maksma kauplejale mõistlikus ulatuses hüvitist, kuna vastasel juhul võib tegemist olla õiguste kuritarvitamisega.

[1] Algekeel: itaalia.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiiv 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ (ELT 2011, L 304, lk 64), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. novembri 2015. aasta direktiiviga (EL) 2015/2302 (ELT 2015, L 326, lk 1) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. novembri 2019. aasta direktiiviga (EL) 2019/2161 (ELT 2019, L 328, lk 7).

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

3. Direktiivi 2011/83 artikkel 2 näeb ette:

„Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1) „tarbija“ – füüsiline isik, kes käesoleva direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega;

2) „kaupleja“ – füüsiline või juriidiline isik, olenemata sellest, kas viimane on era- või avalik-õiguslikus omandis, kes käesoleva direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb – kaasa arvatud teiste isikute kaudu, kes tegutsevad tema nimel või ülesandel – eesmärgil, mis on seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega; […]

7) „kaugleping“ – kaupleja ja tarbija vahel sõlmitud leping, mis sõlmitakse organiseeritud kaugmüügi- või teenuste osutamise skeemi alusel ilma kaupleja ja tarbija üheaegse füüsilise kohalolekuta, kasutades eranditult kas üht või mitut kaugsidevahendit kuni ja kaasa arvatud ajani, millal leping sõlmitakse.“

4. Sama direktiivi artikkel 6 „Teavitamisnõuded kauglepingute ja väljaspool äriruume sõlmitud lepingute puhul“ sätestab:

„1. Enne tarbija sidumist kauglepingu või väljaspool äriruume sõlmitava lepingu või vastava pakkumisega esitab kaupleja tarbijale selgel ja arusaadaval viisil järgmise teabe: […]

h) taganemisõiguse olemasolu korral selle õiguse kasutamise tingimused, tähtaeg ja kord vastavalt artikli 11 lõikes 1 sätestatule ning I lisa B osas esitatud taganemisteate näidisvorm;

i) kui see on asjakohane, teave selle kohta, et lepingust taganemise korral peab tarbija katma kauba tagastamise kulud, ning kauglepingu korral, kui kaupu ei saa nende olemuse tõttu tavaliselt posti kaudu tagastada, kauba äratoomise kulud;

j) teave selle kohta, et kui tarbija kasutab lepingust taganemise õigust pärast artikli 7 lõike 3 või artikli 8 lõike 8 kohase taotluse esitamist, on tarbija kohustatud kauplejale tasuma mõistlikud kulud vastavalt artikli 14 lõikele 3;

k) kui taganemisõigust ei ole vastavalt artiklile 16 ette nähtud, teave selle kohta, et tarbijal ei ole õigust taganemiseks, või kui see on asjakohane, teave selle kohta, millistel asjaoludel tarbija kaotab oma taganemisõiguse; […].“

5. Artikli 9 „Taganemisõigus“ lõikes 1 on sätestatud:

„1. Tarbija võib 14 päeva jooksul kauglepingust või väljaspool äriruume sõlmitud lepingust taganeda ilma põhjust esitamata ning kandmata muid kulusid peale artikli 13 lõikes 2 ja artiklis 14 sätestatud kulude, välja arvatud juhul, kui kohaldatakse artiklis 16 ettenähtud erandeid.“

6. Artiklis 10 „Taganemisõigust käsitleva teabe puudumine“ on sätestatud:

„1. Kui kaupleja ei ole tarbijale taganemisõigust käsitlevat teavet esitanud artikli 6 lõike 1 punktis h nõutu kohaselt, siis lõpeb taganemistähtaeg 12 kuud pärast algse taganemistähtaja lõppu, mis on määratud vastavalt artikli 9 lõikele 2.

2. Kui kaupleja on tarbijale edastanud käesoleva artikli lõikes 1 ette nähtud teabe 12 kuu jooksul alates artikli 9 lõikes 2 osutatud päevast, lõpeb taganemistähtaeg 14 päeva või juhul, kui liikmesriigid on võtnud vastu artikli 9 lõike 1a kohased normid, 30 päeva pärast kuupäeva, mil tarbija sai kõnealuse teabe.“

7. Artikkel 12 „Taganemise mõju“ näeb ette:

„Taganemisõiguse kasutamise tagajärjel lõpevad lepinguosaliste kohustused:

a) seoses kauglepingu või väljaspool äriruume sõlmitava lepingu täitmisega või

b) seoses kauglepingu või väljaspool äriruume sõlmitava lepingu sõlmimisega, juhul kui pakkumise tegi tarbija.“

8. Artikli 13 „Kaupleja kohustused lepingust taganemise korral“ lõikes 1 on sätestatud:

„1. Kaupleja tagastab kõik tarbijalt saadud maksed, sealhulgas (kui see on asjakohane) tarnekulud, põhjendamatu viivituseta ja igal juhul hiljemalt 14 päeva jooksul päevast, mil ta saab teada tarbija otsusest lepingust taganeda vastavalt artiklile 11.

[…].“

9. Artikli 14 „Tarbija kohustused lepingust taganemise korral“ lõike 4 punkt a näeb ette:

„4. Tarbija ei kanna kulusid:

a) taganemistähtaja jooksul teenuste osutamise, vee, gaasi või elektri tarnimise eest, kui neid ei panda müüki piiratud mahus või kindlaksmääratud koguses, või kaugkütmise eest, täielikult või osaliselt, kui:

   i) kaupleja ei ole andnud teavet vastavalt artikli 6 lõike 1 punktidele h või j või

   ii) tarbija ei ole sõnaselgelt taotlenud artikli 7 lõike 3 ja artikli 8 lõike 8 kohaselt teenuste osutamise alustamist taganemistähtaja jooksul või […].“

B. Saksamaa õigus

10. Tsiviilseadustiku (Bürgerliches Gesetzbuch[3], edaspidi „BGB“) § 242 näeb ette:

„Võlgnik peab sooritust tegema nii, nagu hea usu põhimõte käibetavasid arvestades seda nõuab.“

[3] Tsiviilseadustiku 2. jaanuaril 2002 välja kuulutatud redaktsioon (*BGBl* [Bundesgesetzblatt] I lk 42, 2909; 2003 I, lk 738), viimati muudetud 10. augusti 2021. aasta seaduse artikliga 1 (*BGBl.* I, lk 3515).

11. BGB § 312c „Kaugleping“ sätestab:

„1. Kaugleping on leping kaupleja või tema nimel või ülesandel tegutseva isiku ja tarbija vahel, mille ettevalmistamiseks ja sõlmimiseks on kasutatud eranditult kaugsidevahendeid, välja arvatud juhul, kui lepingut ei ole sõlmitud kaugmüügiks korraldatud müügi või teenuste osutamise süsteemi raames.

2. Kaugsidevahendid käesoleva seaduse tähenduses on kõik sidevahendid, mida võib ilma lepingupoolte samaaegse kohalolekuta kasutada läbirääkimisteks või lepingu sõlmimiseks, näiteks kirjad, kataloogid, telefonikõned, telefaksid, e-kirjad, mobiilside kaudu saadetud lühisõnumid (SMS) ning raadio- ja elektrooniline side“.

12. BGB § 357 „Väljaspool äriruume ja sidevahendi abil sõlmitud lepingutest, välja arvatud finantsteenuse osutamise lepingutest, taganemise õiguslikud tagajärjed“ sätestab:

„(1) Lepingu alusel saadu tuleb tagastada 14 päeva jooksul.

[…]

(8) Kui tarbija taganeb teenuse osutamise lepingust […], on tarbija kohustatud maksma lepingust taganemiseni osutatud teenuste eest hüvitist, kui ta on sõnaselgelt taotlenud, et kaupleja alustaks teenuse osutamist enne taganemistähtaja lõppu. Esimesest lausest tulenev õigus tekib üksnes juhul, kui kaupleja on andnud tarbijale tsiviilseadustiku rakendamise seaduse (Einführungsgesetz zum Bürgerlichen Gesetzbuche) artikli 246a § 1 lõike 2 esimese lause punktides 1 ja 3 nõutud teavet. […] Hüvitise arvutamisel tuleb aluseks võtta kokkulepitud koguhind. Kui kokkulepitud koguhind on ebaproportsionaalselt suur, arvutatakse hüvitis osutatud teenuse turuväärtuse alusel“.

III. Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

13. 2020. aastal otsustas vastustaja JK, kes on Berliinis asuva mitmekorruselise elamu omanik, ehitada nimetatud elamule kaks uut korrust. Selleks andis ta arhitektile ülesande koostada projekt ja teha ehitusjärelevalvet ning abistada asjaomaste lepingute sõlmimisel.

14. Pärast seda, kui arhitekt valis Eisenberger Gerüstbau GmbH (edaspidi „Eisenberger“), kes on tellingute paigaldamisele spetsialiseerunud ettevõtja, saatis ta enda koostatud lepinguprojekti e-postiga nii Eisenbergerile kui ka JK-le. Lepinguprojekt ei sisaldanud aga mingit teavet JK lepingust taganemise õiguse kohta, ning mõlemad pooled allkirjastasid lepinguprojekti muutmatul kujul 2020. aasta detsembris.

15. Kui tellingud olid püstitatud, esitas Eisenberger 2021. aasta jaanuaris JK-le e-kirja teel lisapakkumuse kahe täiendava tellingu kohta. JK allkirjastas täiendava pakkumuse asjaomases lepingus, tehes seda jätkuvalt e-posti teel.

16. Pärast seda andis Eisenberger JK-le üle tellingud hoone jaoks kavandatud ehitustööde tegemiseks.

17. 2021. aasta detsembris teatas JK vaatamata sellele, et ehitustööd, mille tegemiseks oli tellinguid vaja, olid lõpetatud, et ta taganeb tellingute tarnimise lepingust, kaasa arvatud täiendavast kokkuleppest, keeldub edasiste maksete tegemisest ja nõuab 2021. aasta mai lõpuks väljastatud arvete alusel tasutud summa tagasimaksmist.

18. Pärast JK nõudmisel tellingute mahavõtmist esitas Eisenberger Landgericht Berlinile (Berliini liidumaa esimese astme kohus, Saksamaa) JK vastu hagi, millega ta nõudis veel tasumata tasu maksmist. JK esitas samas menetluses vastuhagi, millega ta nõudis selle hetkeni tasutud summade tagasimaksmist.

19. Landgericht Berlin (Berliini liidumaa esimese astme kohus, Saksamaa) rahuldas vastuhagi ja jättis hagi rahuldamata 19. mai 2023. aasta otsusega, mille peale Eisenberger otsustas apellatsioonkaebuse esitada.

20. Kammergericht (Berliini liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa) otsustas menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule neli eelotsuse küsimust:

„1. Kas direktiivi 2011/83/EL artikli 2 punkti 7 kohase kauglepinguga, millest saab direktiivi 2011/83/EL artikli 9 lõike 1 alusel taganeda, on tegemist ka juhul, kui enne lepingu sõlmimist või lepingu sõlmimisel abistab tarbijat ettevõtja, kellele on tarbija tellimuse andnud teenuseosutajast sõltumatult?

2. Juhul kui Euroopa Kohus vastab esimesele eelotsuse küsimusele jaatavalt:

   kas direktiivi 2011/83/EL artikli 2 punkti 7 kohase kauglepinguga, millest saab direktiivi 2011/83/EL artikli 9 lõike 1 alusel taganeda, on tegemist ka juhul, kui täidetud on üks järgmistest lisatingimustest:

   a) ühenduse loomise tarbija ja teenuseosutaja vahel algatas tarbijat abistav ettevõtja;

   b) enne lepingu sõlmimist osales tarbijat abistav ettevõtja lepingu sisu oluliste osade koostamisel (näiteks tööde loendi koostamine või lepingu projekti ettevalmistamine)?

3. Juhul kui Euroopa Kohus leiab, et esimeses eelotsuse küsimuses ning teise eelotsuse küsimuse punktis a või punktis b kirjeldatud juhtudel ei ole tegemist kauglepinguga, millest on võimalik taganeda, siis:

   kui pärast kõnealuse lepingu sõlmimist – ja jällegi üksnes kaugsidevahendeid kasutades – sõlmivad pooled lisakokkuleppe teenuseosutaja lisateenuste kohta, mis on võrreldes esimese lepinguga vähese tähtsusega:

   kas niisugune lisakokkulepe kujutab endast eraldi võetuna direktiivi 2011/83/EL artikli 2 punkti 7 kohast kauglepingut, millest saab direktiivi 2011/83/EL artikli 9 lõike 1 alusel taganeda, või ei ole see – samamoodi nagu põhileping, mida sellega täiendatakse – kaugleping, millest on võimalik taganeda?

4. Kui tarbija on seoses kauglepinguga, millest saab taganeda, kasutanud oma taganemisõigust pärast seda, kui tema lepingupartner on teenused juba osutanud:

kas tarbija võib olenemata direktiivi 2011/83/EL artikli 14 lõike 4 punktist a ja lõikest 5 olla kohustatud ettevõtjale tema teenuse väärtuse mõistlikus ulatuses hüvitama, kui teistsugune järeldus tähendaks konkreetse juhtumi kõiki asjaolusid arvestades õiguste kuritarvitamist või hea usu põhimõtte rikkumist?“

IV. Analüüs

21. Kolm esimest eelotsuse küsimust on suunatud määratlustele, kuna nendega palutakse Euroopa Kohtul täpsustada mõistete „tarbija“ ja „kaugleping“ piire: minu arvates saab tarviliku vastuse liigsete raskusteta anda olemasoleva kohtupraktika alusel. Neljas küsimus on, nagu mainitud, kohtuasja keskmes, sest selles küsitakse Euroopa Kohtult minu arvates tundliku teema kohta: kuidas ühitada tarbija taganemisõigus, mis kauplejalt puuduliku teabe saamise korral kestab kuni aasta alates lepingu sõlmimisest, kaupleja õiguspäraste ootuste kaitsega ja lepingu heausksuse põhimõttega. Tarbijate kui nõrgemate lepingupoolte õiguste austamise vajadus ei saa olla piiramatu olukordades, kus esinevad „kuritarvitamise“ asjaolud, mida liidu õigus ei saa mingil juhul kaitsta. See on nii veel enam olukorras, kus kaupleja võetud kohustus on sisuliselt täielikult täidetud.

A. Esimene ja teine eelotsuse küsimus

22. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu esimesele ja teisele eelotsuse küsimusele vastamiseks tuleb kontrollida, kas direktiivi 2011/83 kohaselt võib lepingu, mis sõlmiti e-posti teel kaupleja ja tarbija vahel, keda abistab enne lepingu sõlmimist kolmandast isikust kaupleja, kvalifitseerida kauglepinguks, et kohaldada direktiivi 2011/83 artikli 9 lõike 1 kohast taganemisõigust või see kohaldamata jätta.[4]

23. Selleks et lepingut saaks käsitada „kauglepinguna“, peavad kumulatiivselt olema täidetud neli tingimust: i) leping tuleb sõlmida tarbija ja kaupleja vahel; ii) see tuleb sõlmida organiseeritud kaugmüügi- või teenuste osutamise skeemi osana; iii) leping tuleb sõlmida ilma kaupleja ja tarbija üheaegse füüsilise kohalolekuta ning iv) lepinguline suhe tuleb kindlaks määrata eranditult kas üht või mitut kaugsidevahendit kasutades kuni ja kaasa arvatud ajani, millal leping sõlmitakse.[5]

24. Seoses alapunktis i nimetatud esimese tingimusega[6] tuleb kõigepealt analüüsida, kas JK-d saab määratleda tarbijana, hoolimata arhitekti abist enne lepingu sõlmimist.

25. Direktiivi 2011/83 kohaselt on tarbija füüsiline isik, kes selle direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb eesmärgil, mis ei ole seotud tema kaubandus-, majandus-, ametialase või kutsetegevusega.[7] Kaupleja on füüsiline või juriidiline isik, kes direktiiviga reguleeritud lepingute raames tegutseb – kaasa arvatud teiste isikute kaudu, kes tegutsevad tema nimel või ülesandel – eesmärgil, mis on seotud tema tegevusega.[8]

[4] Ammendavuse huvides küsib eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas siinses asjas käsitletud lepingut võib kvalifitseerida kauglepinguks, millest on võimalik taganeda erinevate tingimuste korral, vt käesoleva ettepaneku punkt 20.

[5] Nagu on määratletud direktiivi 2011/83 artikli 2 punktis 7.

[6] i) leping tuleb sõlmida tarbija ja kaupleja vahel.

[7] Vt direktiivi 2011/83 artikli 2 punkt 1.

[8] Vt direktiivi 2011/83 artikli 2 punkt 2.

26. Eelkõige seoses lepingulise kaitsega on mõiste „tarbija“ liidu õiguse autonoomne mõiste, mida tuleb tõlgendada ühetaoliselt.[9] Selles osas on eriti asjakohane tarbijalepingute ebaõiglaste tingimuste direktiivis[10] sisalduv määratlus, nii nagu Euroopa Kohus on seda tõlgendanud: „tarbija“ staatus tuleb kindlaks määrata lähtuvalt funktsionaalsuse kriteeriumist, mis seisneb selle hindamises, kas kõnealune lepinguline suhe asub väljaspool kutsealast tegevust[11]. Lisaks on Euroopa Kohus täpsustanud, et tarbija mõiste on objektiivne ja sõltumatu konkreetsetest teadmistest, mis puudutatud isikul võivad olla, või teabest, mis sel isikul tegelikult olemas on.[12]

27. Toimikust ei nähtu tegelikult, kas tarnet sooviti isiklikel või kaubanduslikel eesmärkidel (näiteks rendi või müügi eesmärgil) või mõlemal eesmärgil. Selles osas, nagu on märgitud direktiivi põhjenduses 17, tuleb kahesuguse eesmärgiga lepingute puhul, st eesmärkide puhul, mis on osaliselt seotud isiku kaubandustegevusega ja osaliselt mitte, kontrollida, kas kaubanduslik eesmärk on lepingu kontekstis domineeriv. Kui kaubanduslik eesmärk on piiratud ega ole lepingu kontekstis domineeriv, saab antud isiku kvalifitseerida tarbijaks.[13]

28. Käesoleval juhul leian, et kontrolli selle kohta, kas isik kvalifitseerub tarbijaks, peab läbi viima liikmesriigi kohus, kes peab kõiki asjakohaseid tegureid igakülgselt hindama. Eelkõige tuleb arvesse võtta lepingu tingimusi – pöörates erilist tähelepanu lepingu esemeks oleva asja või teenuse laadile –, mis võib ära näidata, mis otstarbel asi või teenus osteti.[14]

29. Mis puudutab eelkõige arhitekti abi tarbijale, siis minu arvates ei muuda see asjaolu teda automaatselt *vähem nõrgaks* ega *kogenumaks* ega mõjuta seega otseselt „tarbijaks“ kvalifitseerimist. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt on tarbija ettevõtjaga võrreldes ebasoodsamas olukorras, kuna ta on „majanduslikult nõrgemal positsioonil ja õigusküsimustes oma lepingupartnerist vähem kogenud“[15], sõltumata kõrgema tasemega oskusteabest, mida ta võib omada[16].

30. Eeltoodud kaalutlustest lähtudes olen seisukohal, et asjaolu, et enne lepingu sõlmimist abistas isikut kolmandast isikust kaupleja, ei välista iseenesest selle isiku kvalifitseerimist „tarbijaks“ direktiivi 2011/83 artikli 2 lõike 1 tähenduses.

[9] Vt selle kohta 5. detsembri 2013. aasta kohtuotsus Vapenik (C-508/12, EU:C:2013:790, punktid 23 ja 25), ja 30. aprilli 2025. aasta kohtuotsus St. Kliment Ohridski Primary Private School (C-429/24, EU:C:2025:301, punkt 34).

[10] Nõukogu 5. aprilli 1993. aasta direktiiv 93/13/EMÜ ebaõiglaste tingimuste kohta tarbijalepingutes (EÜT 1993, L 95, lk 29; ELT eriväljaanne 15/02, lk 288).

[11] Vt 19. novembri 2015. aasta kohtumäärus Tarcău (C-74/15, EU:C:2015:772, punkt 27) ja 8. juuni 2023. aasta kohtuotsus YYY. (tarbija mõiste) (C-570/21, EU:C:2023:456, punkt 30 ja seal viidatud kohtupraktika). Vt hiljutine 30. aprilli 2025. aasta kohtuotsus St. Kliment Ohridski Primary Private School (C-429/24, EU:C:2025:301, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).

[12] Vt 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punkt 21). Vt analoogia alusel ka 10. detsembri 2020. aasta kohtuotsus Personal Exchange International (C-774/19, EU:C:2020:1015, punktid 38–40). Ka mõistet „kaupleja“ tuleb hinnata objektiivselt ja funktsionaalsuse kriteeriumi igakülgse hindamise teel juhtumipõhiselt, sõltuvalt sellest, kas lepinguline suhe tekkis tema kutsetegevuse käigus (vt 4. oktoobri 2018. aasta kohtuotsus Kamenova (C-105/17, EU:C:2018:808, punkt 37)).

[13] Vt 8. mai 2025. aasta kohtuotsus Pielatak. (C-410/23, EU:C:2025:325, punktid 41 ja 42) ja 9. märtsi 2023. aasta kohtuotsus Wurth Automotive (C-177/22, EU:C:2023:185, punkt 27).

[14] Vt 3. septembri 2015. aasta kohtuotsus Costea (C-110/14, EU:C:2015:538, punktid 22 ja 23).

[15] Vt 19. jaanuari 1993. aasta kohtuotsus Shearson Lehman Hutton (C-89/91, EU:C:1993:15, punkt 18) ja 5. detsembri 2024. aasta kohtuotsus Guldbrev (C-379/23, EU:C:2024:1002, punkt 38).

[16] Oma 3. septembri 2015. aasta kohtuotsuses Costea (C-110/14, EU:C:2015:538) leidis Euroopa Kohus, et isegi advokaati, kelle puhul „leitakse, et [tal on] kõrgema tasemega oskusteave“, saab käsitada tarbijana juhul, kui ta sõlmib lepingu, mis ei ole seotud tema kutsetegevusega (vt punktid 26 ja 27).

31. Seoses artikli 2 lõikes 7 sätestatud ülejäänud tingimustega [17], mida tuleb analüüsida koos, on kauglepingute direktiivi sätete eesmärk vältida seda, et sidevahendite kasutamine tooks kaasa tarbijale antava teabe vähenemise, eelkõige seoses direktiivi artikli 6 alusel antud teabega, mis on tarbija jaoks ülimalt oluline [18].

32. Nagu on märgitud direktiivi 2011/83 põhjenduses 20, ei peaks mõiste „kaugleping“ hõlmama neid juhtumeid, kus lepingus on lepitud kokku kaupleja äriruumides ning leping sõlmitakse lõplikult sidevahendit kasutades, nagu ka juhtumeid, kus leping algatatakse sidevahendit kasutades, kuid sõlmitakse lõplikult kaupleja äriruumides. Lisaks selgitatakse samas põhjenduses, et organiseeritud kaugmüügi- või teenuste osutamise skeemi mõiste peaks hõlmama skeeme, mida ei paku mitte kaupleja, vaid kolmas isik, kuid mida kaupleja kasutab, näiteks Interneti-põhine platvorm. Järelikult ei hõlma see juhtumeid, kus veebilehel pakutakse üksnes teavet kaupleja, tema müüdavate kaupade ja/või osutatavate teenuste kohta ning tema kontaktandmeid. [19]

33. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist, ilmneb käesoleval juhul, et arhitekt, kellele tarbija andis ülesande abistada teda lepingu sõlmimisel lepinguprojekti koostamisega, võttis Eisenbergeriga ühendust ja palus tal esitada pakkumuse. Seejärel nähtub toimikust, et arhitekt saatis mõlemale poolele e-posti teel lepinguprojekti, mis ei sisaldanud mitte mingit teavet tarbija taganemisõiguse kohta. [20] Eisenberger allkirjastas lepingu seega muudatusteta ja saatis selle tarbijale, kes seejärel tagastas allkirjastatud lepingu tavalise postiga. Need faktilised asjaolud näivad viitavat sellele, et leping sõlmiti eranditult kaugsidevahendit kasutades ilma kaupleja ja tarbija üheaegse füüsilise kohalolekuta. Seevastu ei viita toimikus ükski asjaolu kaupleja kehtestatud organiseeritud kaugmüügi- või teenuste osutamise skeemile, näiteks asjaolu, et ettevõtja julgustas lepingut sõlmima kaugsidevahendi abil.

34. Seega võib järeldada, et arhitekt üksnes lubas tarbijal koguda teavet lepingu eseme kohta, suhtlemata siiski ühegi lepingupoolega ja andmata tarbijale direktiivi 2011/83 artiklis 6 nimetatud teavet. Sarnases olukorras on Euroopa Kohus leidnud, et kui need tingimused on täidetud, võib kõnealust lepingut lugeda „kauglepinguks“. [21]

35. Eeltoodut arvestades leian, et tingimusel, et eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollib, kas kauglepingu mõiste neli tingimust [22] on täidetud, võib sellist lepingut, nagu see, mille on sõlminud Eisenberger ja vastustaja, pidada „kauglepinguks“ direktiivi 2011/83 artikli 2 punkti 7 tähenduses, millega kaasneb võimalus lepingust taganeda vastavalt sama direktiivi artikli 9 lõikele 1.

[17] Vt ülejäänud tingimuste kohta käesoleva ettepaneku punkt 23.

[18] Vt 23. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Walbusch Walter Busch (C-430/17, EU:C:2019:47, punktid 35 ja 36) ja 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus BMW Bankt jt (C-38/21, C-47/21 ja C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 169 ja seal viidatud kohtupraktika).

[19] Vt selle kohta komisjoni teatis „Suunised Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2011/83/EL (tarbija õiguste kohta) tõlgendamiseks ja kohaldamiseks“ (ELT 2021, C 525, lk 1). Eelkõige on punktis 4.1 esitatud näited, mis on kasulikud kauglepingu mõiste paremaks mõistmiseks ja eelkõige organiseeritud kaugmüügi- või teenuste osutamise skeemi mõiste mõistmiseks. Näiteks kui kaupleja sõlmib tarbijaga lepingu erandkorras e-posti või telefoni teel pärast seda, kui tarbija on temaga ise ühendust võtnud, ei kuulu see kauglepingu mõiste alla. Kui aga kaupleja innustaks e-posti või telefoni kasutamist tarbijaga lepingu sõlmimise vahendina, oleks tegemist kauglepinguga, millest tulenevalt kohaldataks direktiivi 2011/83.

[20] Siiski ei ole võimalik järeldada, kas tarbijal oli võimalus esitada arhitektile küsimusi lepingu sisu kohta, et hajutada vajaduse korral mis tahes ebakindlust seoses tema niisuguste kohustuse ulatusega, mis tulenevad ettevõtjaga sõlmitud lepingust.

[21] Vt 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus BMW Bank jt (C-38/21, C-47/21 ja C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 171). Täielikkuse huvides puudutas kohtuasi olukorda, kus „tarbija viibis kauplejaga lepingu sõlmimist ettevalmistavas etapis kaupleja nimel või ülesandel tegutseva vahendaja juures füüsiliselt kohal, kuid vahendaja piirdus siiski sellega, et võimaldas tarbijal koguda lepingu objekti kohta teavet ning vajaduse korral võtta vastu ja edastada kauplejale tarbija taotlus ilma tarbijaga läbirääkimisi pidamata või talle direktiivi artiklis 6 nimetatud teavet andmata“. Seevastu välistas Euroopa Kohus punktis 170 selle, et kauglepinguks kvalifitseerimise juurde saaks jääda juhul, kui tarbija viibis lepingu sõlmimist ettevalmistavas etapis kaupleja nimel või ülesandel tegutseva vahendaja juures füüsiliselt kohal ja tal oli võimalik vahendajale endale küsimusi esitada ning ta sai direktiivi 2011/83 artiklis 6 nimetatud teabe.

[22] Vt käesoleva ettepaneku punkt 23, milles käsitletakse „kauglepingu“ olemasoluks vajalikku nelja tingimust.

B. Kolmas eelotsuse küsimus

36. Kolmanda küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas juhul, kui pooled sõlmivad eranditult kaugsidevahendeid kasutades lisateenuste osutamise kokkuleppe lisaks teenustele, mis on ette nähtud lepingus, mis ei ole kaugleping, kujutab see kokkulepe endast kauglepingut direktiivi 2011/83 artikli 2 punkti 7 tähenduses.

37. Kõigepealt tuleb märkida, et kõnealune küsimus on asjakohane üksnes juhul, kui kahele esimesele küsimusele vastatakse nii, et algset lepingut ei saa kvalifitseerida „kauglepinguks“. Piirdun siiski mõne allpool kirjeldatud märkusega.

38. Ilma et see piiraks eelotsusetaotluse esitanud kohtu läbiviidavat kontrolli, olen seisukohal, et kauglepingu määratlemise tingimused võivad olla kohaldatavad ka hilisema lisakokkuleppe suhtes.[23] Pärast lepingu sõlmimist ja tellingute paigaldamist saatis Eisenberger JK-le e-posti teel lisapakkumuse kahe täiendava tellingu kohta. Tarbija allkirjastas pakkumuse, edastades selle e-postiga.

39. On tõsi, et nagu on märgitud direktiivi põhjenduses 14[24] ja direktiivi 2011/83 artikli 3 lõikes 5[25], ei piirata riigisisest õigust lepinguõiguse aspektide osas, mida selle direktiiviga ei reguleerita.

40. Sellest järeldub, et sellised lepinguõiguse aspektid nagu lisakokkuleppe laad – mis ei ole direktiiviga 2011/83 reguleeritud – peaksid olema reguleeritud riigisisese õigusega.

41. Nende kaalutluste põhjal ja eeldusel, et põhilepingu saab kvalifitseerida kauglepinguks, peab liikmesriigi kohus kontrollima täiendava kokkuleppe laadi.

C. Neljas eelotsuse küsimus

42. Neljas küsimus annab Euroopa Kohtule võimaluse paremini täpsustada direktiivi 2011/83 neid sätteid, mis käsitlevad põhikohtuasjas kõne all olevaid asjaolusid taganemisõiguse valdkonnas.

43. Kõigepealt tuleb märkida, et seoses olukorraga, mis käsitles direktiiviga 2011/83 reguleeritud väljaspool äriruume sõlmitavaid lepinguid, järeldas Euroopa Kohus, et direktiivi 2011/83 artikli 14 lõike 4 punkti a alapunkti i ja lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et tarbija on vabastatud igasugusest kohustusest tasuda osutatud teenuste eest, kui asjaomane kaupleja ei ole talle esitanud nimetatud artikli 14 lõike 4 punkti a alapunktis i sätestatud teavet ja tarbija on kasutanud oma õigust pärast

[23] Täielikkuse huvides olen seisukohal, et käesoleval juhul on kokkulepe täiendavat laadi, mitte „lisaleping“ direktiivi 2011/83 artikli 2 punkti 15 tähenduses, kuna toimikust nähtuvate asjaolude kohaselt ei sõlminud arhitekt ja Eisenberger algse lepingu täiendamisel mitte ühtegi kokkulepet. Eespool viidatud artikli kohaselt on „lisaleping“ „leping, mille alusel tarbija omandab kauba või teenuse, mis on seotud kauglepingu või väljaspool äriruume sõlmitud lepinguga, ning kus kõnealuse kauba tarnib või teenuse osutab kaupleja või kolmas isik nimetatud kolmanda isiku ja kaupleja vahel sõlmitud kokkuleppe alusel“. Märgin, et Eisenberger kohandas põhilepingut lepingu esemeks oleva kauba tarnimisest või teenuse osutamisest tulenevate konkreetsete vajadustega, kasutades lepingut, mis täiendab sama lepingu eset, mistõttu on sellel lepingul täiendav laad, ning ei ole tegu „lisalepinguga“.

[24] Põhjenduses 14 on ette nähtud: „Käesolev direktiiv ei tohiks piirata siseriiklikku õigust lepinguõiguse valdkonnas, kui lepinguõiguse aspekte ei reguleerita käesoleva direktiiviga. Seetõttu ei tohiks käesolev direktiiv piirata siseriiklikku õigust, millega reguleeritakse näiteks lepingu sõlmimist või kehtivust (nt nõusoleku puudumise korral). Samamoodi ei tohiks käesolev direktiiv piirata siseriiklikku õigust seoses üldiste lepinguliste õiguskaitsevahendite, üldise majanduskorra eeskirjade (nt ülemäära või liialdatult kõrged hinnad) ning ebaeetiliste õiguslike tehingute eeskirjadega.“

[25] Artikli 3 lõikes 5 on sätestatud: „Käesolev direktiiv ei piira üldise siseriikliku lepinguõiguse, nagu lepingu kehtivust, koostamist või mõju käsitlevate eeskirjade kohaldamist, kui üldise lepinguõiguse aspektid ei ole käesoleva direktiiviga reguleeritud.“

lepingu täitmist. Selle põhjuseks on „põhimõtteli[ne] tähtsus, mille direktiiv 2011/83 annab lepingueelsele teavitamisele väljaspool äriruume sõlmitavatest lepingutest taganemise õiguse kohta“. [26]

44. Euroopa Kohus on aga seoses tarbijakrediidilepinguid käsitleva direktiivi 2008/48 [27] sätetega selgitanud, et „krediidilepingu täielik täitmine toob kaasa taganemisõiguse lõppemise“ [28]. Täpsemalt märkis Euroopa Kohus, et „kuivõrd lepingu täitmine kujutab endast lepinguliste kohustuste lõppemise loomulikku mehhanismi, […] ei saa tarbija enam tugineda taganemisõigusele, […] kui pooled on krediidilepingu täielikult täitnud ja sellest lepingust tulenevad vastastikused kohustused on seetõttu lõppenud“. [29]

45. Käesolev kohtuasi pakub huvitavat väljavaadet kohaldada direktiivi sätteid viisil, mis hoiab omavahel tasakaalus erinevad, omavahel vastanduvad kaitsetasemed. Ühelt poolt tarbija vajalik ja nõuetekohane kaitse tundlikul hetkel, mis eelneb lepingu sõlmimisele, ning seega tarbijale lisaõigusi andvate sätete kasutamine juhul, kui kaupleja jätab asjakohase teabe esitamata: käesoleval juhul taganemistähtaja pikendamine ühe aastani. [30] Teiselt poolt vajadus, et liidu õigust ei kasutataks kuritarvitusteks, tulenevalt juhtumi kõigist asjaoludest, mis toovad kaasa tarbija õiguste ebaproportsionaalse kaitse ja kaupleja põhjendamatu kahjustamise.

46. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib nimelt, kas see, kui tarbija viitab nõutud summade tagasimaksmise välistamisele, võib olla vastuolus heausksusega, kui kumulatiivselt on täidetud neli tingimust: i) ei ole võimalik tuvastada, et kaupleja on tahtlikult jätnud tarbijale direktiivi 2011/83 artikli 14 lõike 4 punkti a kohase teabe esitamata; ii) kaupleja on osutanud tarbijale teenust, mida ei saa faktilistel või majanduslikel põhjustel tagastada; iii) tarbija kasutab seda teenust nüüdseks alaliselt või ta on omandanud teenusega kaasneva väärtuse ja iv) hüvitise summa ei ole ülemäära suur.

47. Sisuliselt soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas hinnates konkreetse juhtumi kõiki asjaolusid ning seega seda, mil määral on kaupleja süüdi teabe esitamata jätmise eest, ja tehtud töö laadi, koostoimes nõutud summadega, on võimalik hinnata poolte käitumist lepingu heausksuse põhimõtte alusel, mis võib viia tarbija pakutud lahendusest erineva lahenduseni, st täieliku kuludest vabastamiseni, kuigi tarbija on lepinguga hõlmatud teenust täielikult kasutanud.

48. Kõigepealt tuleb märkida, et direktiiv 2011/83 ei sisalda ühtegi sätet, mis käsitleks sama direktiiviga antud õiguste kuritarvitamist tarbija poolt. Seetõttu leian, et direktiivi 2011/83 artikli 14 lõike 4 punkti a ja lõiget 5 tuleb tõlgendada kooskõlas selle direktiivi konteksti ja direktiiviga taotletavate eesmärkidega ning õiguse kuritarvitamise ja heausksuse üldpõhimõttega, võttes eelkõige arvesse käesoleva juhtumi faktilisi asjaolusid.

[26] 17. mai 2023. aasta kohtuotsus DC (Taganemine pärast lepingu täitmist) (C-97/22, EU:C:2023:413, punkt 32).

[27] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. aprilli 2008. aasta direktiiv 2008/48/EÜ, mis käsitleb tarbijakrediidilepinguid ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 87/102/EMÜ (ELT 2008, L 133, lk 66).

[28] 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus BMW Bank jt (C-38/21, C-47/21 ja C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 292).

[29] 21. detsembri 2023. aasta kohtuotsus BMW Bank jt (C-38/21, C-47/21 ja C-232/21, EU:C:2023:1014, punkt 279).

[30] Vt direktiivi 2011/83 artikli 10 lõige 1.

49. ELi õiguses tunnustatakse õiguse üldpõhimõtet, mille kohaselt ei saa õiguskorra subjektid liidu õigusnorme pettuslikult või kuritarvituslikult ära kasutada.[31] Õiguste kuritarvitamist kui Euroopa lepinguõiguse üldpõhimõtet tuleb tõlgendada lähtuvalt hea usu põhimõttest, millel on – nagu teada – õiguste maksmapanekut piirav funktsioon: see tähendab, et on õiguspärane kasutada neid õigusi, mis on kooskõlas nende õiguste enda mõtte ja eesmärgiga ning mis ei tekita teisele poolele ebaproportsionaalset kahju. Sellest järeldub, et õiguse kasutamine ei saa kunagi olla piiramatu, kuna sellel on nn funktsionaalne piirang: selle eesmärgi järgimine, mille jaoks nimetatud õigus õiguskorras kehtestati.

50. Lisaks tuleb veel kord meelde tuletada, et direktiiv ise ei piira „siseriiklikku õigust lepinguõiguse valdkonnas, kui lepinguõiguse aspekte ei reguleerita käesoleva direktiiviga“ ning et „direktiiv [ei tohiks] piirata siseriiklikku õigust seoses üldiste lepinguliste õiguskaitsevahendite[ga]“.[32]

51. Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt eeldab kuritarvitamise tõendamine kahe elemendi – objektiivse ja subjektiivse – olemasolu.[33] Seoses objektiivse elemendiga on vaja, et nähtuks, et kuigi liidu õigusnormides ette nähtud tingimused on formaalselt täidetud, ei ole nende õigusnormidega taotletavat eesmärki saavutatud. Mis aga puudutab subjektiivset elementi, siis võib seda pidada olemasolevaks, kui on tõendatud tahe saada liidu õigusnormidest tulenev eelis, luues kunstlikult selle saamiseks vajalikud tingimused.

52. Oma analüüsis pööran erilist tähelepanu objektiivsele elemendile, kuna subjektiivse elemendi osas saab ainult eelotsusetaotluse esitanud kohus kooskõlas riigisisese õiguse tõendamisnormidega ja kõigi tema käsutuses olevate tuvastuste põhjal kontrollida, kas tehingu eesmärk oli saada liidu õiguse kohaldamisest põhjendamatu eelis.[34]

53. Mis puudutab kuritarvitava käitumise tõendamise objektiivset elementi, siis on direktiivi 2011/83 eesmärk tagada tarbijakaitse kõrge tase, andes neile teatud õigused eelkõige kauglepingute või väljaspool äriruume sõlmitud lepingute valdkonnas, mille hulka kuulub ka taganemisõigus.[35]

54. Direktiivis on nimelt sätestatud rida kohustusi kauplejale, eelkõige seoses teabega, mis tuleb tarbijale esitada enne lepingu sõlmimist. Liidu seadusandja eesmärk on nimelt hoida ära, et sidevahendite kasutamine tooks kaasa tarbijale antava teabe vähendamise.[36]

55. Arvestades tarbijale enne kauglepingu sõlmimist edastatud teabe põhimõttelist tähtsust, on taganemise – mis on tarbija kohustuste osas ette nähtud artiklis 14 – eesmärk võimaldada tarbijal oma otsusest taganeda, kui ta leiab pärast lepingu enda sõlmimist, et see ei vasta tema vajadustele, ning seega võimaldada tal taganeda lepingust.[37]

[31] Vt muu hulgas 12. mai 1998. aasta kohtuotsus Kefalas jt (C-367/96, EU:C:1998:222, punkt 20). Lisaks, „[liidu] õigusnorme ei saa […] laiendada nii, et need kataksid […] tehinguid, [mida tehakse] üksnes eesmärgiga saada kuritarvituse läbi kasu [liidu] õigusega [ette nähtud] soodustustest“, vt 21. veebruari 2006. aasta kohtuotsus Halifax jt (C-255/02, EU:C:2006:121, punkt 69 ja seal viidatud kohtupraktika).

[32] Vt direktiivi 2011/83 põhjendus 14 ja artikli 3 lõige 5 ning käesoleva ettepaneku punkt 39.

[33] Vt 14. detsembri 2000. aasta kohtuotsus Emsland-Stärke (C-110/99, EU:C:2000:695, punktid 52 ja 53) ja 13.märtsi 2014.aasta kohtuotsus SICES jt (C-155/13, EU:C:2014:145, punkt 31).

[34] Vt selle kohta 14. detsembri 2000. aasta kohtuotsus Emsland-Stärke (C-110/99, EU:C:2000:695, punkt 58) ja 21. veebruari 2006. aasta kohtuotsus Halifax jt (C-255/02, EU:C:2006:121, punkt 81).

[35] Vt 23. jaanuari 2019. aasta kohtuotsus Walbusch Walter Busch (C-430/17, EU:C:2019:47, punktid 33 ja 35).

[36] *Ibid.*

[37] Vt analoogia alusel 9. septembri 2021. aasta kohtuotsus Volkswagen Bank jt (C-33/20, C-155/20 ja C-187/20, EU:C:2021:736, punkt 123 ja seal viidatud kohtupraktika).

56. Kui aga kaupleja ei esita taganemisõiguse kohta teavet kooskõlas direktiivi 2011/83 artikli 14 lõike 4 punkti a alapunktiga i, ei pea tarbija ühtegi kulu kandma. Lisaks on artikli 14 lõikes 5 sätestatud, et „tarbijale [ei kaasne] taganemisõiguse kasutamisega mis tahes vastutust“. Selles kontekstis soovis liidu seadusandja artikli 14 lõigetega 4 ja 5 *karistada* kauplejat, kes ei täida oma teavitamiskohustust, et tagada tarbijakaitse kõrge tase. [38]

57. Siiski tuleb täiendavalt kaaluda eesmärke, mida direktiiviga taotletakse.

58. Nagu on märgitud põhjenduses 4, on direktiivi 2011/83 eesmärk edendada õiglast tasakaalu kõrgetasemelise tarbijakaitse ja ettevõtjate konkurentsivõime vahel. Sellega seoses leian, et direktiivi 2011/83 põhjenduse 4 sõnastus on seotud sama direktiivi põhjendusega 50, mis selgitab, et kui ühest küljest peaks tarbija saama taganemisõigust kasutada ka juhtudel, kus ta on palunud teenuste osutamist enne taganemistähtaja lõppu, siis teisest küljest peaks kaupleja olema kindel, et talle makstakse piisavalt tema poolt osutatud teenuse eest. [39]

59. Sellest kaalutlusest lähtudes oleks kõnealuse eesmärgiga vastuolus asuda seisukohale, et tarbija võib lepingust taganeda pärast lepingu täielikku täitmist ja olla vabastatud mis tahes maksekohustusest. See oleks äriühingu majanduslike nõuete suhtes ebaproportsionaalne lahendus, mille tagajärjeks on see, et äriühingu kanda võivad jääda sobimatud kulud.

60. Eespool kirjeldatu leiab (täiendavat) kinnitust, kui võtta arvesse teatavaid käesolevat juhtumit iseloomustavaid asjaolusid: leping ei sisaldanud mitte mingit teavet taganemisõiguse kohta; taganemine leidis aset pärast tööde lõpetamist; lepingu koostas kaupleja (arhitekt), kes toimikust nähtuvate andmete kohaselt abistas tarbijat kogu läbirääkimiste etapi kestel.

61. Niisuguses kontekstis ei saa tähelepanuta jätta arhitekti osutatud abi, mis ei mõjuta küll tarbija staatust, kuid mis võib minu arvates igakülgsel hindamisel rolli mängida. Oleks vähetõenäoline, et arhitekt ei ole teadlik tarbija kohustustest ja õigustest seoses tema sõlmitud lepinguga ning et ta ei saa tarbijat nendest teavitada. [40] Igal juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne hinnata õiguste kuritarvitamise kohaldamise analüüsi raames mõju, mida arhitekt avaldas.

62. Nende kaalutluste põhjal ei nõustu ma komisjoni seisukohtadega, et võttes arvesse ainuüksi asjaolu, et taganemine toimus 12 kuu jooksul, ei täida selline käitumine kuritarvitamise tingimusi. Minu arvates oleks piirav kaaluda pelgalt taganemistähtaegade järgimist, et järeldada *tout court* (pikemalt mõtlemata), et tegemist ei ole kuritarvitava käitumisega.

63. Nagu eespool märgitud, tähendaks järeldus, et tarbija võib direktiivi 2011/83 alusel lepingust taganeda kulusid kandmata, minu arvates tarbijakaitse eesmärgi tõlgendamist väljaspool selle eesmärgi piire. Liidu õigusnormide tõlgendamisel tuleb aga arvesse võtta tagajärgi, mis võivad tuleneda taganemisõiguse kasutamisest.

[38] Vt analoogia alusel 9. septembri 2021. aasta kohtuotsus Volkswagen Bank jt (C-33/20, C-155/20 ja C-187/20, EU:C:2021:736, punkt 124).

[39] Analoogia alusel näeb direktiivi 2011/83 põhjendus 47 kaubalepingu korral ette, et „[m]õned tarbijad kasutavad taganemisõigust, olles kaupa kasutanud kauem, kui see on vajalik kauba olemuses, omadustes ja toimimises veendumiseks. Sel juhul ei tohiks tarbija kaotada taganemisõigust, vaid peaks vastutama kauba väärtuse mis tahes vähenemise eest. […]“.

[40] Arhitektide ja tarbijate informeerituse asümeetria kohta vt 4. juuli 2019. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa (C-377/17, EU:C:2019:562, punkt 77).

64. Niisuguses kontekstis, arvestades direktiiviga taotletavat õiglast tasakaalu kõrgetasemelise tarbijakaitse ja ettevõtjate konkurentsivõime vahel, kaldun arvama, et taganemisõiguse kasutamist tuleks piirata, et kaitsta ka kaupleja eesõigusi. Vastasel juhul kalduks selle õiguse kasutamine kauplejale hüvitise maksmiseta kõrvale mitte ainult taganemisõiguse, vaid ka direktiivi 2011/83 eesmärgist, nagu on märgitud põhjenduses 4. [41]

65. Eelkõige tuleb leida tasakaal tarbijakaitsenormide range kohaldamise ja seega tarbija õiguse vahel taganeda lepingust seetõttu, et tundlikus lepingueelses etapis puudus teave, ning kaupleja õiguse vahel saada tehtud töö eest hüvitist, kui ta on tarbija huvides töö täielikult ära teinud. Pärast seda, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus on selle kontrolli läbi viinud, võiks nimetatud tasakaalupunkti leida mõistliku hüvitise määramisest. [42]

66. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne on aga läbi viia vajalikud kontrollid ning eelkõige: hinnata, kas lepingu täitmine oli täielik või mitte; tehtud töö ja osutatud teenuse maksumust; mõju, mida arhitekti kui kauplejast nõustaja sekkumine avaldas tarbija läbirääkimistahtele; eespool kirjeldatud kuritarvitava käitumise olemasolu kaupleja poolt ning juhul, kui nimetatud kohus jõuab järeldusele, et tegemist on kuritarvitusega, siis sobiva hüvitise suurust, mille tarbija võlgneb kauplejale töö lõpetamise ja teenuse osutamise eest.

V. Ettepanek

67. Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Kammergerichti (Berliini liidumaa kõrgeim üldkohus, Saksamaa) esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 25. oktoobri 2011. aasta direktiivi 2011/83/EL tarbija õiguste kohta, millega muudetakse nõukogu direktiivi 93/13/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 1999/44/EÜ ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu direktiiv 85/577/EMÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 97/7/EÜ, artikli 2 punkti 7 tuleb tõlgendada nii, et:

ilma et see piiraks liikmesriigi kohtu kontrolli kauglepingu määratlemisega seotud tingimuste kohta, ning teinud kindlaks, et kõnealust isikut võib tarbijana määratleda, on tegemist kauglepinguga, millest tulenevalt võib kohaldada taganemisõiguse kasutamist, ka juhul, kui enne lepingu sõlmimist või lepingu sõlmimisel abistab asjaomast tarbijat kolmandast isikust ettevõtja, kellele tarbija on ise tellimuse andnud.

Kauglepinguga, millest saab sama direktiivi artikli 9 lõike 1 alusel taganeda, on tegemist ka juhul, kui täidetud on üks järgmistest tingimustest: i) initsiatiiv ühenduse loomiseks tarbija ja teenuseosutaja vahel on omistatav tarbijat abistavale ettevõtjale; ii) enne lepingu sõlmimist osales tarbijat abistav ettevõtja lepingu sisu oluliste osade sõnastamisel.

[41] Vt selle kohta 3. septembri 2009. aasta kohtuotsus Messner (C-489/07, EU:C:2009:502), milles Euroopa Kohus otsustas, et „direktiivi 97/7 artikli 6 lõike 1 teis[e] lause ja artikli 6 lõi[kega] 2 […] ei ole siiski vastuolus see, kui tarbijale asetatakse kohustus tasuda hüvitist juhul, kui tarbija kasutas asja tsiviilõiguse põhimõtete, näiteks hea usu või alusetu rikastumise põhimõtte vastaselt, tingimusel et sellega ei ohustata kõnealuse direktiivi eesmärki ja eeskätt taganemisõiguse tõhusust ja tulemuslikkust, mis on siseriikliku kohtu hinnata“ (punkt 29).

[42] Nagu on kirjas kohtuasjas YYY. (tarbija mõiste) (C-570/21, EU:C:2022:1002) esitatud kohtujurist Pitruzzella ettepanekus: „[L]iidu õigusallikate ja Euroopa Kohtu praktika allikate areng toimub tarbijate suurema kaitse suunas, kuid alati tasakaalus muude vabadustega ja analüüsi viimase tasemena ühisturu tõhusa toimimisega, jättes aga piisava paindlikkuse mõiste osas, et võimaldada hõlmata kõiki olukordi, milles kaitsevajadus objektiivselt tekib“ (punkt 43).

Kui on tehtud kindlaks, et põhileping kujutab endast kauglepingut, kujutab ka lisakokkulepe endast kauglepingut, tingimusel et eelotsusetaotluse esitanud kohus kontrollib kauglepingu määratlemise tingimusi ja ilma et see piiraks lisakokkuleppe kehtivust ja tagajärgi käsitlevate riigisiseste õigusnormide kohaldamist.

Direktiivi 2011/83/EL artikli 14 lõike 4 punkti a ja lõiget 5 tuleb tõlgendada nii, et:

tarbija, kes on kasutanud oma taganemisõigust pärast lepingu täitmist, on kohustatud hüvitama ettevõtjale tema poolt juba osutatud niisuguse teenuse väärtuse, mida ei saa tagastada, liikmesriigi kohtu kindlaks tehtud mõistlikus ulatuses, kui kõiki faktilisi asjaolusid arvestades tuvastatakse, et see tarbija ise on käitunud kuritarvitavalt.